

Deliberationes tudományos folyóirat
17. évfolyam 1. szám 2024/1, 33–40. oldal
Kézirat beérkezése: 2024.05.23.
Kézirat befogadása: 2024.10.28.
DOI: 10.54230/Delib.2024.1.33

Deliberationes Scientific Journal
Vol.17; Ed.No. 1/2024, pages: 33–40
Paper submitted: 23th May 2024
Paper accepted: 28th October 2024
DOI: 10.54230/Delib.2024.1.33

A KORTÁRS MISSZIOLÓGIA NÉHÁNY KIHÍVÁSA ÉS A *MISSIO DEI*

Czagány Gábor

Gál Ferenc Egyetem, Kutatóintézet, Egyháztörténeti Kutatócsoport

Absztrakt

Az egyház misszióról alkotott gondolkodása az elmúlt évszázadokban többször is jelentős átalakuláson ment keresztül. Ezeknek a változásoknak a legfontosabb következménye az Isten szerepének újrafelfedezése lett, amit a missziológia a *missio Dei* kifejezésével írt körül. E megközelítés lényege, hogy a missziót nem maga az Egyház végzi önnön erejéből, hanem az az Isten munkája. Az Egyház ebbe a szolgálatba kapcsolódik be.

A misszióról alkotott szemlélet megváltozásával párhuzamosan a kihívások sora is jelentősen változott. A legfőbb kihívást már nem az európaiságtól eltérő kultúrák jelentik, hanem a nyugati gondolkodáson belül megszületett szekularizáció, valamint a globális szinten kiteljesedő gazdasági és társadalmi igazságtalanság.

A tanulmányban a jelenkori misszió fogalmát, valamint a legfontosabb kortárs kihívásokat járjuk körül, azt a kérdést kutatva, hogy mennyire tud hathatós választ adni *missio Dei* korunk problémáira.

Kulcsszavak: egyház, misszió, globalizáció, szekularizáció

SOME CHALLENGES OF CONTEMPORARY MISSIOLOGY AND THE *MISSIO DEI*

Gábor Czagány

Gál Ferenc University, Research Institute, Church History Research Group

Abstract

The church's thinking about mission has undergone significant transformation several times in the past centuries. The most important consequence of these changes was the rediscovery of God's role, which missiology described with the term *missio*

Dei. The essence of this approach is that the mission is not carried out by the Church on its own, but rather by God. The Church is involved in this service.

Parallel to the change in the view of the mission, the range of challenges also changed significantly. The main challenge is no longer cultures different from the European one, but the secularization born within Western thought, as well as the economic and social injustice that is being fulfilled on a global level.

In this article, we explore the concept of contemporary mission, as well as the most important contemporary challenges, researching the question of how effectively the *missio Dei* can provide an answer to the problems of our time.

Keywords: church, mission, globalization, secularization

1. A MISSZIÓ EGY RELEVÁNS ÉRTELMEZÉSE: MISSZIÓ, MINT *MISSIO DEI*

1.1. A misszió egy általános definíciója

A huszadik század második felében jelentős váltás történt a misszió teológiai megközelítésében, amely a misszió fogalom jobb megismeréséhez is vezetett. Az Egyház 1900 éves története során a keresztény missziót több módon próbálták értelmezni. Sokszor szóterológiai kifejezésekkel igyekeztek kifejtteni, vagy más esetben a missziót ekkleziológiai fogalomnak tekintették. Sok alkalommal azonban nem volt több, mint az európai kultúra exportja más népek számára, hiszen az evangéliumot is az európai műveltség részének tekintették. Ezekben az interpretációkban az a közös, hogy mind-egyik megközelítésben az Egyház az, amely a missziót végzi (Bosch, 2004).

A „misszió” szó a küldés aktusára vezethető vissza. Az Atya elküldi Fiát és a Fiú adja a Szentlelket. Ugyanakkor ez igaz Jézusra is, aki kiválasztja tanítványait, majd útra küldi őket. Ebből következik az, hogy a klasszikus missziófogalom szerint mindig az Egyház küldi ki tagjait az evangélium hirdetésére, hogy ők tanúságot tegyenek a megváltásról, hogy aztán azok, akik megtérnek ennek nyomán betagozódhassanak az Egyházba (Glassier & McGavran, 1985).

Ez azonban csak az egyik missziói megközelítés. Két holland teológus, *Jongeneel* és *van Engelen* a kortárs missziói gondolkodást három típusra osztja fel:

1. A misszió, amely az Egyház szerepére és tevékenységére koncentrál;
2. A misszió, amely a megváltás történetiségéből indul ki;
3. A *missio Dei* teológiája, amely a missziót Isten kezdeményezésének tartja (Kirk, 1999).

A következőkben ez utóbbi megközelítést bontjuk ki.

1.2. A *missio Dei* gondolatának eredete és lényege

A huszadik századi neo-reformátori teológia, amely a Szentírásra épített, dinamikus fejlődést indított meg a missziológia terén is. 1932-ben *Karl Barth* a brandenburgi konferencián úgy jellemezte a missziót, mint Isten cselekedetét (Bosch, 2004).

E teológiai mozgalom alapja a nagyon alapos bibliakutatás volt. Ez vezetett a misszió bibliai gyökereinek újra felfedezéséhez is. 1952-ben Willingenben megfogalmazták azt a dokumentumot, amely részletesen kifejtette, hogy a misszió, mint az Ige hirdetése és cselekedete, az Isten missziójában való részesedés (Pásztor, 2000).

E konferencia tisztán felszínre hozta a *missio Dei* elméletét, de nem használta a konkrét kifejezést. Ez Willingen után történt meg, amikor maga a koncepció is alapos átgondolásra került és válhatott legszélesebb körben ismertté. A legismertebb megközelítés szerint a *missio Dei* az a folyamat, melynek során az Atya elküldi Fiát a világba, melyet követően az Atya és a Fiú elküldi a Szentlelket, hogy az azután egy másik küldetés indulhasson el, ahol az Atya, a Fiú és a Szentlélek küldi az Egyházat a világba, hogy hirdesse az evangéliumot (Bosch, 2004).

A legújabb kori interpretációk szerint azonban a *missio Dei* már nem csak egyszerűen az evangélium hirdetésében való részvétel, hanem egyúttal egy gyakorlati tett is, mert Istennek gondja van az egész világra. „Isten missziója nagyobb, mint az Egyház missziója” – írta a Lutheránus Világszövetség egy nyilatkozata 1988-ban. Ez azt jelenti, hogy Isten munkálkodik mind az Egyházban, mind a világban és az Egyház az Isten eszköze ebben a munkában (Bosch, 2004).

Ugyan ez az elképzelés öltött testet a felszabadítás teológia missziológiai koncepciójában, amikor ez a teológiai irányzat a *missio Dei* koncepcióját a politikában alkalmazta. Ez a kissé szekularizált megközelítés úgy beszél a *missio Dei*-ről, mint amelynek célja egy másféle, igazságosabb világ létrehozása.

A katolikus egyházban, XII. Pius, aki maga nem volt az ökumené előmozdítója, a *Divino afflante Spiritu* kezdetű körlevelében engedélyezte azt, hogy a bibliakutatások alapszövege ne a Vulgata, hanem eredeti szöveg legyen. Ennek nyomán kialakult egy „bibliakutató ökumené”. E nagyon alapos, misszióra vonatkozó, bibliai kutatómunkák eredményei beépültek a II. Vatikáni Zsinat konstitúcióiba és egyéb kiadványaiba (Pásztor, 2000).

Birkeli norvég püspök szavaival így foglalhatjuk össze a *missio Dei* lényegét: „A misszió nem az Egyház, hanem Isten missziója. Isten misszionáló Isten... a *Missio Dei* munkában van az egész történelemben. Ennek lényege az, hogy Isten mind az Egyházban, mind az Egyházon kívül odafordult a világ felé.” (Pásztor, 2000).

1.3. *Munus Triplex Christi*

A köztünk misszióját végző Istent nem csak, mint Szentháromságot kell látnunk, de Krisztus személyén és az ő hármastisztén keresztül is érdemes őt megvizsgálnunk, hiszen Jézus missziója is három fő részre osztható, amelyek összhangban vannak ezekkel a tisztségekkel.

Krisztus hármastisztének tanítása szerint Jézus egyszerre Próféta, Pap és Király. Az *Institutio* végső kiadásában Kálvin is e három tisztség fényében fejt ki a megváltás művét és ennek következtében a mindenkor református teológiában kiemelkedő helyre került ez az elképzelés. (Wainwright, 1997).

Habár Jézus Krisztus e három tisztséget egyszerre viselte, mégis leírhatjuk őket úgy is, mint az általa végzett megváltás történetének három lépcsőfokát is. *John Henry Newman* egy húsvéti prédikációjában így ír a megváltásról:

„Krisztus tanításán és a jövőendő feltárasán keresztül gyakorolta próféta tisztségét; - a *Hegyi Beszéd*ben, példázataiban, a *Jeruzsálem elpusztításáról* szóló próféciájában. Akkor mutatta be papi szolgálatát, amikor úgy halt meg a kereszten, mint egy áldozat; és amikor, megszentelte a kenyeret és a bort..., és most is közbenjár értünk az Isten jobb-ján és úgy mutatja be Önmagát, mint egy győztes és király, aki feltámadt a halálból, felment a mennybe, a kegyelem Lelkét küldi, átalakítja a nemzeteket és formálja az Ő Egyházát kézbe véve sorsukat és irányítva őket.” (Newman, 1918).

E három – ebben az értelemben – tehát egy „kronologikus rend”, mivel próféta tisztsége elsősorban földi szolgálatához kötődött, a kereszten a mi egyetlen Főpapunkká vált és feltámadását, valamint mennybemenetelét követően Mennyei Királyunk lett (Wainwright, 1997).

2. A MISSZIOLÓGIA NÉHÁNY JELENKORI KIHÍVÁSÁRÓL

Az Egyház missziója tehát részesedés Isten missziójában. Ez volt az Egyház küldetése egykor és ma ugyanúgy. Azonban a kontextus időközben teljességgel megváltozott. A jelen korszak kihívásai teljesen mások, mint amelyek az elmúlt évszázadokban voltak: *a huszonegyedik század új kérdéseire kell válaszokat találnunk.*

Ha az Egyház küldetése (missziója) valóban az élet minden területét érinti, akkor a missziológiának azokra az égető globális problémákra is meg kell próbálnia választ adni, melyek mindannyiunkat érintenek.

Számos probléma között, most három kihívásra szeretnék kitérni, amelyek – véleményem szerint – különösen fontosak manapság. Ezek a *poszt-modernizmus és a szekularizáció*, melyek elsősorban Európát és az úgynevezett „fejlett világot” sújtják; a *globalizáció* és ennek gazdasági következményei; valamint az *ökológiai katasztrófa*, amely ezer szállal kötődik a két másik problémakörhöz.

2.1. Poszt-modernizmus és szekularizáció

A modern, felvilágosult világ teljes bázisa megdőlt. A második világháború után számtalan szerző realizálta, hogy a tudomány, abban a formában, ahogy a „felvilágosodás paradigmájában” működött alapjaiban kérdőjeleződött meg. Ezzel párhuzamosan a kutatók elkezdtek egyre mélyebben foglalkozni a történelem, az ember és a társadalmi csoportok szerepével.

Az ember ráébredt arra, hogy a technológia rabszolgájává vált. Először a gép került az emberi rabszolgaság helyébe, de később az ember vált a gép rabszolgájává. A tudomány alapstruktúrája a modern korban dualisztikus volt, azonban az első poszt-modern gondolkodók diagnózisában az elme és a test, valamint a szubjektum és az objektum dualizmusa összetört, ezért egyre inkább a „szimbiózis” elméletéről kezdtek beszélni.

A tudomány és a technológia előretörésének egyik következménye az, hogy a világméretű szekularizáció jegyében, egyre kevésbé látszik fontosnak bármiféle hit Istenben. Miért fordulnék Istenhez, ha magam is elegendő megnyugtató választ tudok adni a világ kérdéseire? A Nyugat, ennek nyomán, lassan, de biztosan „dekrisztianizálódott”. Egy fontos jelképe volt ennek a folyamatnak *Godin* és *Daniel* meghatározó munkája a „Franciaország: a misszió területe?”. Ez a publikáció sokkolta az egyházi közvéleményt, mert arról érvelt, hogy Franciaország újra egy neo-pogány, missziói területté vált (Bosch, 2004).

A világot többé nem lehet „keresztény” és „nem-keresztény” területekre felosztani, mivel a Nyugat „dekrisztianizációja” és a nem-európaiak sokrétű migrációja miatt, immáron egy vallásilag pluralista világban élünk.

Azonban ez a pluralista, poszt-modern és keresztény szempontból szekularizált világ nagymértékű spirituális éhségben szenved. Egyrészt a nem-keresztény vallások erős terjedését láthatjuk, másrészt a nyugati kereszténység üres helyére a New Age spiritualitása hatolt be, a maga mítoszokból, mágiából és keleti vallásokból kevert „koktéjával” (Bosch, 2004).

Ma újra nagyon aktuálissá váltak az apostol szavai: „...a teremtett világ sóvárogva várja az Isten fiainak megjelenését” (Róm 8,19). A poszt-modern világ Istenért kiált.

2.2. Globalizáció és gazdasági igazságtalanság

A globalizációnak számos arca van, ezek között a talán leginkább kritizált, a gazdasági vonatkozás, amelyet a szakirodalom neo-liberális globalizációnak nevez. Az elmúlt évtizedekben az Egyház számos dokumentumot bocsátott ki ez ellen az egyre erősödő jelenség ellen. Az egyik utolsó ezen dokumentumok sorában a Református Világszövetség 24. Accra-i nagygyűlése által kiadott nagyon radikális, szókimondó deklaráció, mely megerősítette, hogy szükség van arra a szövetségre, amelyet a társadalmi igazságért kell megkötni. Ez a hitünkben követhető öszinte magatartás az egyetlen lehetőség arra, hogy tovább élhessünk. Így született meg a téma szempontjából mérföldkőnek számító zárónyilatkozat a „Szövetségben az igazságért a gazdaságban és az ökológiában” c. dokumentum. Bár természetesen nem ez az egyetlen dokumentum, ami alapján be lehet mutatni a globalizációra adott keresztény reakciót, de mégis – úgy vélem – hasznos lehet vázlatában áttekinteni ezt a deklarációt.

A dokumentum negyvenkét cikkelyből áll, ebből az úgynevezett belső rész tekinthető voltaképpen „hitvallásnak” (17-36. cikkely). Terjedelmileg azonban ez csak mintegy kétötöde a teljes dokumentumnak. Ennél terjedelmesebb a bevezető rész, illetve „az idők jelei” című fejezet (1-16. cikkely), melyek a hitvalló helyzet (*status confessionis*) beálltát, illetve a hitvallás szükségességének felismerését jelzik. A dokumentum záró része pedig (37-42. cikkely) ajánlásokat és útmutatásokat fogalmaz meg a tagegyházak számára (Bogárdi Szabó, 2005).

Az idők jeleiről a dokumentum így beszél: „A szenvedő emberek kiáltása és a teremtett világ sebzottsága bennünket is megszólít. Látjuk a drámaian szoros összefüggést az

emberi szenvedés és a teremtett világban végbemenő rombolás között. Naponta 24.000 ezer ember hal meg a szegénység vagy alultápláltság következtében. A szegény országok adóssága egyre növekszik, annak ellenére, hogy eredeti tartozásuk többszörösét fizették már vissza. A gazdasági erőforrásokért folytatott háborúk milliók életét követelik, miközben több millióan halnak meg járványok következtében, melyeket megelőzhetnénk.” („Szövetségben az igazságért a gazdaságban és az ökológiában” c. dokumentum, 2005).

A válság okának a Dokumentum a neoliberális gazdasági globalizációt jelöli meg, mely jelenség a következő meggyőződések alapján:

- *A korlátlan verseny, a fogyasztói szemlélet, a korlátlan gazdasági növekedés és a vagyonszerzés a leghasznosabb az egész világ számára;*
- *a magántulajdon birtoklása nem jár közösségi kötelezettségekkel;*
- *a tőkespekuláció, a piac liberalizálása és deregulációja, a köztulajdonban levő termelőeszközök és a nemzeti vagyon privatizációja, a külföldi befektetésekhez és importhoz való korlátlan hozzáférése lehetősége, az alacsony adók és szabályozatlan tőkemozgás hozhat gazdagságot mindenki számára;*
- *a társadalmi kötelezettségeket, a szegények és a gyengék védelmét, a szakszervezeteket és az emberek közötti szerveződéseket alá kell rendelni a gazdasági növekedés folyamatának és a tőkeakkumulációnak.*

Ezeket felismerve a nyilatkozat hitvallásra buzdít:

„Úgy véljük, hogy hitünk integritása forog kockán, ha hallgattunk, vagy semmit sem teszünk a mostani neoliberális gazdaság rendszerrel szemben, ezért kell hitvallást tennünk Isten és egymás előtt. Ezért elutasítjuk a globális neoliberális kapitalizmus által bevezetett jelen gazdasági rendet, és minden más gazdasági rendszert, beleértve a tervgazdaságokat is, melyek szembeesnek Isten szövetségével, kizárva a szegényeket, sebezhetőket és a teremtett világ egészét az élet teljességéből.” („Szövetségben az igazságért a gazdaságban és az ökológiában” c. dokumentum, 2005).

Összefoglalva ezeket a kijelentéseket elmondhatjuk, hogy a keresztény világlátás a lehetséges legélesebb kontrasztban áll a globalizáció uralkodó ideológiájával. Az Egyháznak éppen ezért világos megkülönböztetést kell tennie a globális misszió és a globalizáció között. Ez talán az egyik legfontosabb feladata a jelenkori missziológiának (Wickeri, 2004).

2.3. Ökológiai krízis

Az Accra-i nyilatkozat foglalkozik a jelenkori ökológiai problémák okozta kihívásokkal is, melyek számos szállal kötődnek az ember szenvedéséhez. A 5. bekezdés így szól: *„Meghallottuk a teremtett világ sóhajtozását, amely szabadulásra vár (Róm 8,22). A szenvedő emberek kiáltása és a teremtett világ sebeztsége bennünket is megszólít. Látjuk a drámaian szoros összefüggést az emberi szenvedés és a teremtett világban vég-*

bemenő rombolás között” („Szövetségben az igazságért a gazdaságban és az ökológiában” c. dokumentum, 2005).

Az ökológiai krízis szintén a Felvilágosodás gondolkodásának eredménye. Megaláztuk a földet, mert úgy kezeltük mint egy érzéketlen tárgyat és ezért most kezeink között haldoklik. Éppen ezért alapvető gondolkodásbeli változásra van szükség. Sem a természetet, sem az embereket nem lehet többé pusztá tárgyakként kezelni, amelyek mások által manipulálhatók (Bosch, 2004).

A természet és ember közötti kapcsolat rendkívül fontos, hiszen az ökológia nem csak a természetre figyel, de a kultúrára és a társadalomra szintén, hiszen ezek problémái szorosan összefüggnek. Többé nem gondolkodhatunk dualisztikus módon a természetről és az emberiségről. A legfontosabb természeti problémák, mint pl. a savas eső, az ózon réteg vékonyodása, az erdők pusztulása és a túlnépesedés, globális kihívások, melyekre összefüggéseikben kell választ adnunk (Boff, 1995).

3. KÖVETKEZTETÉS

Miként tud az Egyház válaszokat megfogalmazni a újabb keletű missziói kihívásokra? A *missio Dei* gondolata, illetve a Krisztus hármas tisztéről való teológiai tanítás elsősorban arra int bennünket, hogy a válasz nem maradhat emberi.

Ha hisszük azt, hogy a misszió valójában Isten küldetése a világban, akkor az Egyház feladata nem közvetlenül beleállni a társadalmi problémák megoldásába, hiszen azok a válaszok csupán emberi megoldásokhoz vezetnének.

Más oldalról világosan látszik az, hogy a kortárs missziológiai szakirodalom egyértelműen missziói kihívásoknak tekinti a szekularizációból fakadó gazdasági és társadalmi igazságtalanságokat, valamint az ezekhez ezer szállal kötődő ökológiai válságot. Épp ezért Isten népe nem vonulhat be a templomok falai közé, figyelmen kívül hagyva a teremtett világot súlytó sokoldalú válságot.

A helyes hozzáállás az lehet, ha e kihívásokat fontosnak tartjuk, ám azokra nem világi megoldásokat fogalmazunk meg, hanem a *missio Dei* lényegét alapul véve, Istent keressük és az ő szavát meghallva végezzük el azt a feladatot, ami reánk bízott. Krisztus hármas tisztiségének értelmében Jézus ma is a világ királya és az ő népének készen kell állnia a királyság megőrzésére.

Az Egyház szerepe a misszió terén ezért mindenek előtt az Istenre való aktív odafigyelésre és a a hit gyakorlatias megélésére kell irányuljon.

Kapcsolattartó szerző:

Czagány Gábor
Gál Ferenc Egyetem,
Kutatóintézet,
Egyháztörténeti Kutatócsoport
6720 Szeged
Dóm tér 6.
czagany.gabor@gfe.hu

Corresponding author:

Gábor Czagány
Church History Research Group,
Research Institute
Gál Ferenc University
Dóm square 6.
6720 Szeged, Hungary
czagany.gabor@gfe.hu

Hivatkozás: Czagány, G. (2024). A kortárs missziológia néhány kihívása és a *Missio Dei*. *Deliberationes*, 17(1), 33–40.

IRODALOMJEGYZÉK

- Boff, L. (1995). *Ecology and Liberation*. Maryknoll, NY: Orbis.
- Bogárdi Szabó, I. (2005). „Kommentár a „Szövetségben az igazságért a gazdaságban és az ökológiában” c. dokumentumhoz,” *Confessio*, 29(1), 16-24.
- Bosch, D. (2004). *Transforming Mission*. Maryknoll: Orbis.
- Glassier, A. F., & McGavran, D. A. (1985). *Contemporary Theologies of Mission*. Grand Rapids, MI: Baker.
- Kirk, J. A. (1999). *What is Mission?* London: Darton, Longman and Todd.
- Newman, J. H. (1918). “The Three Offices of Christ” In *Sermons Bearing on Subjects of the Day*, London: Longman, Green, and Co.
- Pásztor, J. (2000). *Misszió a XXI. században*. Szerzői kiadás, Velence.
- „Szövetségben az igazságért a gazdaságban és az ökológiában” c. dokumentum,” *Confessio*, 29(1), 31-33.
- Wainwright, G. (1997). *For our Salvation*. Grand Rapids, MI: Eerdmans and London: SPCK.
- Wickeri, P. (2024). “Mission Renewal in the Context of Globalisation,” *Reformed World*, 54 (3-4), 155-163.